

Навуменка Аксана Анатольеўна

СУЧАСНЫЯ ПАДЫХОДЫ ДА ПРАФІЛАКТЫЦЫ ДЫСКАЛЬКУЛІ Ё ДЗЯЦЕЙ З ЦЯЖКІМІ ПАРУШЭННЯМІ МАЎЛЕННЯ

У канцэпцыі сучаснай адукацыі ў школе звяртаецца ўвага на тое, што развіццё паўнавагаснага мыслення чалавека немагчыма без фарміравання лагічнай культуры, якую чалавек асвойвае ў значнай меры дзякуючы навучанню падліковым навыкам. Засваенне сістэмы матэматычных ведаў і ўменняў аказвае якаснае ўплыў на ўвесь ход псіхічнага станаўлення дзяцей. Складаная псіхалагічная структура матэматычнай дзейнасці забяспечваецца сумеснай працай аптычнай, прасторавай, маўленчай і іншых аналізатарных сістэм. Даследаванні многіх аўтараў (В. А. Крутецкий, Ж. Піяжэ, Р. і. Лалаева і інш.) паказалі, што ў дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця, да якіх адносяцца дзеці з цяжкімі парушэннямі маўлення (далей – ТНР), маецца шэраг спецыфічных асаблівасцяў развіцця кагнітыўнай і маўленчай сфер, звязаных з недастатковай сфарміраванасцю вышэйшых псіхічных функцый. Гэтыя асаблівасці могуць стаць прычынай з'яўлення ў малодшым школьным узросце стойкіх парушэнняў падліковых навыкаў-дыскалькуліі.

Існуе шэраг падыходаў да разумення прычын узнікнення, а адпаведна выбару напрамку прафілактыкі дадзенага парушэння ў дзяцей: педагагічны, псіхалагічны і нейropsихологический.

Педагагічны падыход заснаваны на выдзяленні цяжкасцяў навучання дзяцей Падліковай дзейнасці. Зыходзячы з дадзенага падыходу, былі вызначаны асобныя, нешматлікія выпадкі "чыстай" дыскалькуліі. Тут асноўныя цяжкасці назіраюцца ў непасрэдным навучанні аперацыях рахунку, а адпаведна прафілактычнымі мерапрыемствамі будуць накіраваны на ўдакладненне і змяненне падыходаў да навучання дадзенага дзіцяці падліковым навыкам як у дашкольным, так і ў малодшым школьным узросце. Такі падыход цесна звязаны з асновамі псіхалагічнай канцэпцыі дыскалькуліі.

Зыходзячы з псіхалагічнага падыходу (Г. М. Капусціна, К. С. Лебядзінская, М. С. Пеўзнер і інш.), адзначаецца, што дыскалькулія звязана з несфармаванасць разумовых аперацый, ўспрымання, памяці, увагі, мыслення. Даследаванні дзяцей з дыскалькуліяй дазволілі выявіць у іх парушэнні адукацыі і прайгравання аўтаматызаваных шэрагаў (парушэнні парадкавага рахунку, называння дзён тыдня, месяцаў і г. д.), несфармаванасць складаных дзеянняў, якія складаюцца з пэўных паслядоўных аперацый, а таксама парушэнні прасторавай арыентоўкі. Прафілактычная праца будзе на развіцці прасторавых функцый: прасторавай арыентоўкі, прасторавага ўспрымання, глядзельнай і слыхавы памяці, а таксама прасторава-часовых уяўленняў.

Зыходзячы з нейropsихологічных канцэпцый (А. Гермаковска, А. Н. Корнев, Р. і. Лалаева і інш.), вылучаюць сувязі дыскалькуліі з несфарміраваннасцю цэлага шэрагу маўленчых і неречевых псіхічных функцый. Даследчыкі лічаць, што цяжкія парушэнні гаворкі, нефарміраванасць фанематычнага функцый, недаразвіцце лексіка-грамматычнага боку прамовы, засмучэнні чытання і лісты, аказваюць негатыўны ўплыў на працэс авалодання счэтнымі аперацыямі. Гэта прыводзіць да цяжкасцяў авалодання матэматычнымі паняццямі, матэматычным слоўнікам, парушэнняў ва ўспрыманні тэксту задачы, да няправільнай запісу прыкладаў і задач. Прафілактыка дыскалькуліі, зыходзячы з гэтага падыходу, будзе зыходзіць у тым ліку з карэкцыі маўленчых парушэнняў у дзяцей.

На аснове аналізу сімптоматыкі і канцэптואльных падыходаў, вылучаюць розныя класіфікацыі дыскалькуліі: прыроджаныя і набытыя (С. С. Мнухин), першасныя і другасныя (Л. С. Цвяткова), а таксама класіфікацыю I.Kosc, якая ўключае вербальную, практогностическую, дыслексічную, графічную і аперацыйную дыскалькулію. У той жа час навукоўцы звяртаюць увагу на тое, што вылучэнне тых ці іншых відаў дыскалькуліі адносна, так як у большасці выпадкаў яе механізмы і сімптоматыка носяць складаны характар і абумоўлены не адным, а некалькімі патагенетычных фактарамі. У дзяцей часцей за ўсё выяўляюцца сімптомы розных відаў дыскалькуліі, якія важна свечасова вызначыць, каб зразумець механізмы выклікаюць цяжкасці ў авалоданні матэматычнымі ўменнямі. Менавіта таму важна выявіць фактары рызыкі ўзнікнення дыскалькуліі ў дашкольным узросце і правесці адпаведную працу па яе прафілактыцы, што будзе спрыяць развіццю як маўленчай, так і пазнавальнай дзейнасці, паспяховаму засваенню дзецьмі матэматычных ведаў і ўменняў, а таксама ў цэлым павысіць якасць сацыялізацыі і адаптацыі дзяцей да школьнага навучання.